

שם פרטי ושם משפחה: _____

כיתה: _____

אוכלוסית חיות הבר בישראל הולכת ונכחדת

חלק א: קריאה, דיבור, ניתוח

קראו את הכתבה שלפניכם, וענו על ארבעת הסעיפים שלאחריה.

רק 22 צבאים נותרו בערבה

מאת צפריר רינת

הבעיה המשמעותית ביותר היא הפגיעה הישירה בבתי הגידול של בעלי חיים בגלל פיתוח.

4. בשנות החמישים, כותב שלמון, גרם ייבוש אגם החולה להיעלמות מינים רבים של בעלי חיים שהיו ייחודיים לישראל.

בערבה הביאה התפשטות החקלאות לדחיקת חיות הבר ולצמצום מספר הצבאים. במרכז, היעלמות של שטחי חולות ומקווי מים, כתוצאה מפיתוח תשתיות ובנייה למגורים, היא שפגעה בבעלי החיים.

5. כמה מבעלי החיים המרהיבים ביותר בישראל כמו הציפור כחל, העוף הדורס רחם והפרפר הנדיר זנב סנונית הוורדניים, הולכים ונעלמים בגלל הרעלות וציד. זנב הסנונית נפגע מריסוס עצים שעליהם חי זחל; אוכלוסיית הרחם בגליל הצטמקה ל-55% מגודלה המקורי בעקבות הרעלות שיטתיות.

1. לפני שנים אחדות עוד חיו באזור הערבה מאות צבאי שיטים. כיום נותרו שם רק 22 צבאים, ונראה שבעל חיים זה, הייחודי לישראל, ייעלם לתמיד. בעקבות צבאי השיטים עלולות להיכחד גם חיות בר נדירות נוספות כמו שועל החולות, הסנאי הזהוב ששרד רק בחרמון והלוטרות, שמעטות מהן נותרו בכמה נחלים בישראל.

2. אתמול הוגש לשרה לאיכות הסביבה, דליה איציק, דו"ח ראשון על מצב חיות הבר בישראל, שהכין ד"ר בני שלמון מרשות שמורת הטבע והגנים הלאומיים. הדו"ח מתאר את מצבן העגום של חיות הבר.

מדובר לא רק בהיעלמות חיות בר שחיו באזורים מצומצמים, אלא גם בפגיעה קשה באוכלוסיות של צבאים ויעלים, שנחשבו לסמלים הבולטים של הצלחת שמירת הטבע בישראל.

3. לפי הדו"ח, חיות הבר נפגעות מציד במספרים גדולים ומהרעלות שמקורן בחומרי הדברה וזיהומים שונים. אבל

6. בחודשים האחרונים הבחינו מומחים לשמירת טבע במקרים רבים של הרעלה כתוצאה מתחמושת של ציידים המכילה כדורי עופרת. לדברי אהד הצופה, המרכז מבצע להשבת עופות דורסים לטבע מטעם החברה להגנת הטבע ורשות שמירת הטבע, העופרת מתפרקת בגופם של נשרים ועופות נוספים ומרעילה אותם.
7. גם בעלי חיים פחות פופולריים אך חשובים לקיום המערכת האקולוגית הולכים ונעלמים.
8. שלמון דיווח שכמעט 10% ממיני הרכיכות הנמצאות בישראל כבר נכחדו. רשות שמירת הטבע נאלצה להקים בריכות מלאכותיות כדי להציל את הסלמנדרות, הקרפדות והצפרדעים שהצליחו לשרוד.
9. מרבית ביצי הצב הרך נחל אלכסנדר כבר לא בוקעות יותר, ובין הצבים שבוקעים נמצאו אצל רבים פגמים גנטיים. ככל הנראה קשור הדבר לזיהום הכבד של הנחל.
10. קורבן נוסף של התפשטות האזורים המיושבים הוא הקורמורן הגמדי, עוף אוכל דגים שהחל לפקוד את בריכות הדגים באזור עמק בית שאן. במאמץ למנוע את העימות הבלתי נמנע עם מגדלי הדגים הסכימה הרשות בחודש שעבר לעשות יחד אתם ניסוי שמטרתו הפעלת אמצעי הפחדה כדי לגרש את הקורמורנים לכיוון הכינרת, כך שיוכלו לנצל מקורות מזון בלי לאיים על פרנסת מגדלי הדגים.
11. ספירת היעלים האחרונה שנערכה בשבוע שעבר במדבר יהודה הראתה שמספר היעלים באזור ירד בקרוב ל-50% בתוך עשור.
12. זאת, לאחר שמאמצים רבים לשימורם הביאו בסוף שנות השמונים לעליית מספרם ל-600.
13. "יש אנשים שאולי ישאלו מה בכלל החשיבות של חיות בר", אמר שלמון,
- "על כך אפשר להשיב שחיות הבר הן חלק מהמורשת התרבותית שלנו וניתן לראות זאת לפי מספר האזכורים שלהם בתנ"ך, או בעובדה שרבות מהן הפכו לסמלים לאומיים במדינות רבות".
14. לדבריו, "חיות בר גם מהוות מעין סימנים ביולוגיים ליכולת הקיום של כל היצורים ובכלל זה שלנו.
- אם הלוטרה, העומדת בראש שרשרת המזון באזורי נחלים, לא יכולה להתקיים בגלל זיהום, זה אומר שגם אנחנו בצרות".
15. הדו"ח של שלמון הוכן במסגרת פרויקט שמירת חיות הבר "לטבע נולד", שבו שותפים גורמי שמירת הטבע יחד עם חברת תנובה, התורמת לגופים ירוקים שלא מצליחים להשיג די תקציבים מגופים ממשלתיים. במרכזו של הפרויקט הפעלת בית חולים היחיד בישראל לטיפול בחיות בר.
16. מהנתונים שהציג שלמון עולה בבירור שאין די במאמצי השימור הנעשים כעת וכי רשות שמירת הטבע אינה מסוגלת להציל את חיות הבר בישראל בכוחות עצמה. הדו"ח החדש ממליץ לקדם במהירות הכרזה על שמורות טבע חדשות כדי לשפר את ההגנה על בתי הגידול של חיות בר. כמו כן מוצע לשמור על שטחים פתוחים גם מחוץ לשמורות טבע ולעדכן את החוקים להגנת חיות בר.
17. המלצה נוספת היא להמשיך את מבצעי ההשבה לטבע של חיות בר שנכחדו מהטבע אבל נשמרו בגרעיני רבייה בגני חיות. בשנים האחרונות הושבו יחמורים לכרמל, ראמים לערבה ובזי צוקים ונשרים לכרמל. לדברי שלמון, בעתיד יצטרכו גופי שמירת הטבע לקבל החלטה כאובה אילו מינים הם מנסים לשמר ועל אילו מינים הם מוותרים, מאחר שברור שלא יהיו להם משאבים להגן על כולם.

צפריר רינת, "רק 22 צבאים נותרו בערבה", סביבה, אוכלוסיית חיות הבר בישראל נכחדת בגלל פיתוח. 10.11.1999.
 © כל הזכויות שמורות לעיתון "הארץ" בע"מ.

קוראים ומשוחחים

1. לפניכם דיאלוג (דו-שיח) בין עופר לאיילת על הכתבה הזו. השלימו את הדיאלוג (בשורות הריקות) על-פי המידע שבכתבה.

שימו! במקומות מסוימים אתם מתבקשים לצטט קטעים מתוך הכתבה. במקומות אחרים תוכלו לנסח את הדברים בעצמכם, כך שיהיו המשך טבעי של השיחה.

■ **איילת:** [קוראת את הכתבה בעיתון ופונה לעופר, היושב לידה ברכבת]:
"תראה מה אני קוראת פה בעיתון! עד לפני כמה זמן חיו להם הצבאים בערבה בהמוניהם, והיום בקושי תמצא שם 22! הנה, זה כתוב כאן". [מצטטת]: "כיום נותרו שם רק 22 צבאים, ונראה שבעל חיים זה, הייחודי לישראל, ייעלם לתמיד."

■ **עופר:** "ואני חשבתי שהצבי הוא דווקא סמל להצלחת שמירת הטבע בארץ! תארי לך: אם הצבי נפגע, מי יודע מה קורה לשאר חיות הבר! או שרק הצבאים נעלמים מן הארץ?"

■ **איילת:** "לא רק צבאים ויעלים נכחדים, אלא עוד כמה וכמה בעלי חיים. ממש רשימה ארוכה, תקשיב:

_____, _____, _____, _____
_____, _____, _____, _____
_____, _____, _____, _____
_____, _____, _____, _____

השלמה א
01 _____

■ **עופר:** "מה זה צריך להיות? הייתה איזו מגיפה שפגעה בהם?"
■ **איילת:** "מגיפה? בכלל לא! תתפלא, אבל הפיתוח פגע..."
■ **עופר:** "פיתוח? מה רע בפיתוח? איך הוא יכול לפגוע בבעלי חיים?"
■ **איילת:** "הנה, אני יכולה לפרט ולהדגים לך משני מקומות בארץ, איך קדמה ופיתוח יכולים לפגוע בבעלי חיים". [מצטטת מתוך הכתבה]:

_____
_____
_____
_____
_____

השלמה ב
02 _____
03 _____

■ **עופר:** "ואיפה כל הגופים, האחראים לשמירת הטבע במדינה?! מה הם עושים? איך הם מתמודדים עם הבעיה?"

■ **איילת:** "טוב, נו, הם כמובן טוענים שיש להם בעיה של תקציבים, כסף. אבל בכל זאת, יש כאן לפחות שתי דוגמאות של דברים שעשו ויעשו במסגרת מאמצי השימור:

השלמה ג

04 _____

05 _____

■ **עופר:** "את יודעת, לי דווקא מאוד אכפת מכל מה שקשור לטבע ולבעלי חיים. אבל מה עם אנשים שזה לא מעניין אותם? איך משכנעים אותם שחיות בר וציפורים ודגים, ושהגנה ושימור הם לא רק עסקם של חובבי טבע, אלא חשובים לכולם?"

■ **איילת:** "כן, גם פה, בכתבה, מדברים על זה ומציינים שתי נקודות מעניינות למחשבה:

השלמה ד

06 _____

07 _____

■ **איילת:** [מסיימת לקרוא, מקפלת את העיתון.] "הכתבה הזאת... יש בה, במשפט האחרון שלה, משהו מאוד עצוב, מאוד פסימי..."

■ **עופר:** [תמה]!

■ **איילת:** [מסבירה במילים שלה]:

השלמה ה

08 _____

09 _____

ארגון סיבות

הכתבה הזו ניתנה גם כחומר לימוד בשיעור מדעים.
התלמידים התבקשו לקרוא אותה ולמיין את הסיבות להכחדת חיות הבר בישראל על-פי המידע שמופיע בה.

2. א. מצאו לאורך הטקסט את הסיבות להכחדת חיות הבר, וציינו איך בדעתכם למיין אותן.
מהו העיקרון המארגן שינחה אתכם במיין?

10 _____

ב. מיינו את הסיבות להכחדת חיות הבר בדרך שהצעתם (רצוי להיעזר בטיוטה).

חלק ב: עיצוב לשוני ומשמעות

שדה של הכחדה

הַכְחָדָה - שֵׁם נ'־

1. השמדה, הבאת כליה, חיסול מוחלט; כיליון, היכחדות. דוגמה: תהליכים אלה עלולים להביא להכחדתה של היידיש.
2. היעלמותו המוחלטת של מין של בעלי חיים או של צמחים מעל פני האדמה; גרימה להיעלמות כזאת. דוגמה: השינויים האקלימיים הם אחד הגורמים להכחדה טבעית של צמחים ובעלי חיים.

מתוך פרופ' יעקב שויקה, מילון רב-מילים השלם.
© מטח, משכל ידיעות אחרונות וספרי חמד, סטימצקי, 1997.

1. מחבר הכתבה משתמש במילים ובביטויים רבים לתיאור תופעת ההכחדה של בעלי חיים. לקטו מן הכתבה ארבע מילים או ארבעה ביטויים שונים, הקשורים במשמעותם למושג "הכחדה", והסבירו את מהות הקשר בין המילה למושג. (יש לציין בסוגריים את מספר הפסקה שבה מופיעה המילה שבחרתם.)

דוגמות:

- המילה "היעלמות" (פסקה 2); ההסבר: המושגים "הכחדה" ו"היעלמות" קשורים זה לזה בקשר של משמעות.
- הביטוי "שמירת הטבע בישראל" (פסקה 2); ההסבר: "הכחדה" ו"שמירת הטבע בישראל" הם מושגים המקיימים קשר של ניגוד.
- המילה "נפגע מריסוס" (פסקה 5); ההסבר: ריסוס יכול להיות אחד הגורמים להכחדה.

1. _____

_____

2. _____

_____

3. _____

_____

4. _____

_____

11 _____

הכמות כן קובעת

2.

בבדיקה כמותית שערכנו מצאנו, שיש בכתבה למעלה מעשרים מילים וביטויים, הקשורים קשר של משמעות למושג "הכחדה".
חשבו וכתבו: איך מספר רב כל כך של מילים וביטויים הקשורים למושג "הכחדה" יכול להשפיע על המשמעות שהקוראים מפיקים מן הטקסט הזה?

---

12 _____

